

7e JAARGANG
NUMMER 8
SEPTEMBER 1971

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

1911
1912
1913

DAAD EN GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

organ gewijzen ten de problemen
bij de arbeid en de arbeid

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit **VRIJWILLIGE** bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

N A D E B R I T S E P O S T S T A K I N G

RUIJM EEN MAAND na de poststaking in Groot Brittannië 1) hield de vakbond van Brits PTT-personeel, de Union of Postal Workers (U.P.W.) haar jaarlijkse conferentie in Bournemouth aan de Britse Zuidkust. In de grote zaal van de Wintertuin aldaar waren 1400 afgevaardigden bijeen, die op geen stukken na representatief waren voor de aangesloten leden. Toen UPW-secretaris Tom Jackson op een meeting in Hyde Park plotseling en zonder enige voorkennis van de stakers een einde maakte aan een strijd, die zeven weken had geduurd en die de meeste stakers het liefst hadden willen voortzetten, maakten de woedende kreten der verbolgen PTT-ers het hem bijna onmogelijk om te spreken. Tegenover de felle kritiek die van alle kanten losbarstte, zo vertelde ons iemand die de bewuste meeting bijwoonde, was Tom Jackson nergens meer. Maar op de jaarvergadering in Bournemouth viel van vijandig optreden weinig meer te bespeuren. Een strenge selectie, waarvan de in naam slechts zo democratische vakbeweging het onovertroffen meesterschap bezit, had er voor gezorgd, dat de aanwezigen gerecrueteerd waren uit dát soort lieden, dat altijd wel bereid is om te geloven, dat de leiders "het toch wel het beste zullen weten". In één woord: Tom Jackson stond voor een publiek, dat bij voorbaat al wel genegen was om hem zichzelf te laten schoonpraten. Voor de rest zorgde natuurlijk de gebruikelijke regie.

De show begon - voorzichtigheid is nu eenmaal de moeder van de porceleinkast - niet met een discussie over de staking, maar met de benoeming van een der aanwezigen tot erelid van de UPW. Zij lokte precies die reactie uit, die de sluwe en berekenende bestuurders ervan verwacht hadden. De betrokkene stond op om de aanwezigen te vertellen hoe trots hij was, dat hij behoorde tot een organisatie, welker leden een roemvol hoofdstuk hadden toegevoegd aan de geschiedenis van de Britse arbeidersbeweging. Hij prees vervolgens het "wijs beleid", dat de leiders gedurende de staking aan de dag gelegd hadden en vertelde zijn mede-afgevaardigden, dat zij de steun verdienden van alle leden. Het was uitgerekend dát soort speech, dat een goede voorbereiding vormde voor het optreden van Jackson zelf. Dat optreden karakteriseerde zich natuurlijk daardoor, dat - via een strikt vast-

1) Wij hebben aan de Britse poststaking aandacht besteed in "Daad en Gedachte" van april 1971.

houden aan de agenda en een handige vergadertechniek - alle wérkelijke vraagstukken werden omzeild en iedere kritiek - zo daar onverhoopt toch nog behoefte aan zou bestaan - onmogelijk werd gemaakt. Zo kon het gebeuren, dat op de zeer warme meidag in Bournemouth de gemoederen niet verhit raakten, althans niet binnen de muren van de conferentiezaal.

Buiten was 't anders. Voor de ingang van de Wintertuin stond een aantal telefonisten, dat niet de "eer" te beurt was gevallen om als afgevaardigde te worden aangewezen. Hún mening over Tom Jackson en zijn UPW verschilde wel een beetje van die van het erelid, dat zich in zo lovende bewoordingen over zijn leiders had menen te moeten uitlaten. Zij verspreidden er een pamflet waarin zij zich over Tom Jackson, het dagelijks bestuur en heel de gang van zaken binnen de UPW in uiterst bittere bewoordingen beklagden.

"De UPW is ziek", luidde het opschrift boven de tekst. De inhoud kwam hierop neer, dat de ziekte van de bond daarin bestond, dat hij zich in de greep van de bureaucratie bevond. De wijze waarop het bij de recente staking allemaal was toegegaan en vooral de manier waarop zij door de bureaucratie achter de rug van de stakers om beëindigd was, werd als symptomatisch voor de ziekte beschouwd. De ziekte, zo heette het verder, is geenszins een verschijnsel in de UPW alleen, zij heerst in het gehele Britse vakverenigingswezen. De hele dienst in de vakbeweging wordt uitgemaakt door de bureaucratie, de arbeiders-leden hebben geen sikkepit te vertellen.

In hun pamflet stelden de Londense telefonisten vervolgens een tweetal eisen. Zij willen - dát in verband met het feit, dat de UPW bij de staking niét over 'n weerstanskas bleek te beschikken- comité's van onder op gevormd zien, die er een onderzoek naar moeten instellen, waar al het geld gebleven is, dat de leden jaren achtereen in de vorm van contributies bijeengebracht hebben en zij willen dat de resultaten van dat onderzoek terstond gepubliceerd worden. In de tweede plaats wilden zij dat het officiële orgaan van de bond, "De Post", onder directe invloed van de leden zou komen. Zij verklaarden, dat "De Post" een onleesbaar mededelingenblad van de bureaucratie was. Zij wensten het veranderd te zien in een orgaan van en vóór de leden zelf, een orgaan, dat door de leden zélf zou worden geschreven, gedistribueerd en gelezen. De UPW, zo eindigde het pamflet, is ónze bond, niet die van de bureaucratie. Help ons de macht uit de handen van de bureaucratie te halen en die in handen van de leden te brengen.

De mening, die uit dit pamflet naar voren komt kan op één lijn worden gesteld met de mening, die de stakers van de Pilkingtonfabrieken in St. Helens er op na hielden, toen zij verkondigden, dat er inplaats van de totaal vercorrumpeerde, met de ondernemers samenwerkende bond van Lord Cooper, een nieuwe bond moest komen, die wél de belangen van de leden zou behartigen. Weliswaar liepen de Londense telefonisten, die het pamflet in Bournemouth uitdeelden niet met de gedachte rond, dat er naast de UPW een nieuwe organisatie van het PTT-personeel diende te worden gesticht, maar zowel bij de Pilkington-stakers als bij de telefonisten waarvan hier sprake is, leeft toch de gedachte, dat een betere bond de plaats moet innemen van de bestaande. In tegenstelling tot de Pilkington-arbeiders bleken de telefonisten te geloven, dat die "betere" bond tot stand zou kunnen worden gebracht door de bestaande UPW van binnen uit onder de druk van de leden te hervormen.

Lijnrecht tegenover deze opvatting staat een andere, zoals die tot uiting komt in een ánder pamflet, dat eveneens bij de ingang van de Wintertuin in Bournemouth werd rondgedeeld. In dat andere pamflet wordt nadrukkelijk verklaard, dat de hervorming van een vakbond eenvoudig tot de onmogelijkheden behoort en niets anders is dan een illusie. Er wordt óók met zoveel woorden in gezegd, dat een

nieuwe vakbond - als waarvan de Pilkington-arbeiders droomden - al evenzeer een grote illusie is, omdat de vakbond als zodanig nu eenmaal een instrument van de kapitalistische orde is en het voor de arbeiders op een heel andere vorm van organisatie aankomt, dan op vakorganisatie.

Dat andere pamflet, eveneens door postmensen opgesteld, ademde een heel andere gedachte. Nadrukkelijk werd er in gesteld, dat radicale "hervormers" van de vakbeweging, als het op strijd en staking aankomt, er geen andere praktijk op na plegen te houden dan Tom Jackson, om de eenvoudige reden, dat ook die "hervormers" altijd de belangen van de "heilige" organisatie boven de belangen van de arbeiders plegen te stellen.

Dat andere pamflet verkondigde ook de opvatting, dat een strijd van de PTT-ers een strijd is die alle arbeiders raakt, eenvoudig omdat het een stuk klassenstrijd is en dat de UPW, maar iedere andere bond al evenzeer, zich er altijd krachtig tegen verzette bij het een of andere conflict een beroep te doen op klassegenoten uit andere beroepen. Arbeiders, zo maakte het pamflet duidelijk, voelen instinctmatig, dat in hun aantal hun kracht schuilt en zijn van nature daarom wél bereid hun actie uit te breiden. Vakbonden die hun positie in de waagschaal moeten stellen zijn daar huiverig voor en verzetten zich ertegen. Bovendien, aldus dat andere pamflet, wat kan de bond in hemelsnaam beter doen dan de betrokken, in strijd staande arbeiders, ook zelf kunnen? De ervaring leert, aldus de samenstellers, dat arbeiders zelf altijd veel beter hun eigen belangen kennen, hun eigen strijd kunnen voeren dan de bond het kan. De bond belemmert initiatieven van de arbeiders zelf. Maar zonder initiatieven van de arbeiders zelf, zonder dat de arbeiders zélf in actie komen en zélf handelen en beslissen, is er in het hedendaagse kapitalisme geen strijd meer mogelijk. Als er geen sprake is van zélfstandige arbeidersstrijd, dan is er feitelijk ook niet van strijd sprake, op zijn hoogst van een door de bond gevoerd schijngevecht, waarbij de arbeiders belazerd worden en steeds aan het kortste eind trekken.

Leert de ervaring niet, zo eindigde het andere pamflet, dat overal waar de arbeiders zelf in actie komen, sprake is van een grote variatie van strijdmethoden en heel dikwijls totaal nieuwe strijdmethoden ontwikkeld worden, methoden, die geen enkele vakbondsbestuurder en niemand anders buiten de arbeidersklasse eenvoudig ook maar in staat is te bedenken.

Lang voordat de beide pamfletten in Bournemouth werden uitgereikt, heersten onder de Britse PTT-ers (en onder andere groepen arbeiders) natuurlijk al de meningen, die men respectievelijk in beide pamfletten terugvindt. Beide pamfletten zijn de uitdrukking, de formulering, van bestaande meningen. "Wat de poststaking", zo vernamen wij van een postman, "zo belangwekkend en ook zo belangrijk heeft gemaakt, dat is de omstandigheid, dat zij er toe heeft bijgedragen het gesprek over deze beide meningen te stimuleren. De omstandigheid dat de poststaking betrekkelijk kort na de Pilkington-staking is uitgebroken heeft er natuurlijk toe bijgedragen, dat het zo gegaan is. De kwestie lééft nog, leeft des te sterker juist omdat de illusies van de Pilkington-stakers op een daverend fiasco zijn uitgelopen. Nooit tevoren in mijn 58-jarig leven als arbeider heb ik het meegemaakt, dat er na een staking nog zo lang over een strijd werd nagepraat. Daar is, naar mij bekend is, bij de Pilkington-arbeiders in St. Helens, geen sprake van geweest. Als je mij vraagt hoe of dat komt, dan heb ik mijn antwoord klaar: de levensomstandigheden van de Pilkington-arbeiders zijn veel beroender dan die van het PTT-personeel. In dat oude familiebedrijf wordt nog met oude technieken gewerkt. Bij de PTT zijn er hoogst moderne expeditie- en communicatietechnieken. Vergeleken met de Pilkington-arbeiders zijn de PTT-ers om zo te zeggen een modern proletariaat. Ze zijn er beter aan toe, maar ze zijn veel kritischer en rebelser. Het is de kapita-

listische techniek, die naar mijn overtuiging het niveau (vaak ook de vorm) van de strijd bepaalt. Vandaar dat over het algemeen - die telefonisten zijn eigenlijk een uitzondering in ons midden - bij de PTT-ers veel kritischer en veel dieper over de vakbeweging als zodanig wordt nagedacht."

Aan die opvatting hebben wij van "Daad en Gedachte" eigenlijk niets toe te voegen. Wij delen haar. Het enige waar wij de lezer nadrukkelijk op willen wijzen, is, dat deze opvatting van onze Britse postman lijnrecht in strijd is met de laatste stelling, opgesteld door de Parijse Citroën-arbeiders van "La Base", die elders in dit nummer staan afgedrukt. Naar onze overtuiging hebben de Britse verhoudingen ertoe geleid dat de inzichten omtrent de strijd in dat land verder ontwikkeld zijn bij sommigen dan ze doorgaans in Frankrijk zijn.

=====

H O E L A N S E R H E T Z I E T

ER WORDT in Nederland nog altijd druk gediscussieerd over de meest wenselijke structuur voor de onderneming. Eén van de vragen, die steeds opnieuw opduikt is deze, of er ook reden is tot navolging van 't z.g. Duitse systeem, waarbij één of meer leden van de Raad van Commissarissen gekozen worden door de werknemers. Men spreekt daarbij dan wel van "arbeiderscommissarissen" en het is meer dan eens door de vakbeweging - o.a. door de heer Coppes van het N.K.V. - voorgesteld als 'n uitgebreide vorm van "medezeggenschap".

Jarenlang heeft het C.N.V. op het standpunt gestaan, dat de Raden van Commissarissen - net als in Duitsland in sommige bedrijfstakken het geval is - voor de helft door de werknemers gekozen moesten worden. Toen de zaak in de beslissende fase kwam, in een vergadering van de Sociaal-Economische Raad op 19 september 1969, ging het C.N.V. door de knieën. Het aanvaardde een systeem, volgens hetwelk de commissarissen van een onderneming zelf de Raad van Commissarissen zouden samenstellen, met dien verstande, dat de werknemers wel kandidaten zouden kunnen noemen. Van een gelijk aantal van aandeelhouders- en werknemerscommissarissen was geen sprake meer, van een directe verkiezing van de laat-

sten door de arbeiders al evenmin.

Over die gang van zaken heeft een redacteur van 't weekblad "De Groene" CNV-voorzitter Lanser aan de tand gevoeld. Uit het antwoord van Lanser bleek, dat deze het gewijzigde standpunt van het CNV niet als een frontverandering zag. Lanser zag eigenlijk maar heel weinig verschil tussen datgene wat het CNV oorspronkelijk wilde en dat waarbij 't zich tenslotte neerlegde. En Lanser maakte ook duidelijk waarom.

"Het CNV", zo zei hij met niet mis te verstane duidelijkheid, "heeft nimmer de bedoeling gehad, dat er mensen in de Raad van Commissarissen zouden zitten, die de belangen van de werknemers behartigen. Het gaat er om dat er mensen in de raad zitten die het vertrouwen van de werknemers hebben. Maar het moeten volwaardige commissarissen zijn."

Met andere woorden: De leden van de Raad van Commissarissen moeten allemaal de belangen van het kapitaal behartigen, maar van enkelen moeten de arbeiders denken, dat ze inplaats daarvan hún belangen behartigen! Als je het zó ziet maakt het inderdaad niets uit of je het ene dan wel het andere systeem volgt. Inderdaad, Lanser heeft gelijk: er is geen sprake bij het CNV van een frontverandering. Het vormt nog steeds onveranderd één hecht front met het kapitaal.

G O T T F R I E D M E R G N E R O V E R D E G . I . C .

DE G.I.C., de Groep van Internationale Communisten, was in het tiental jaren dat onmiddellijk aan de tweede wereldoorlog vooraf ging een van de weinige kringen waarbinnen ernstig gestreefd werd naar 'n theoretische verdieping en verdere ontwikkeling van het marxisme en de arbeidersbeweging. Ze was gevestigd in Holland, maar haar betekenis in dit opzicht reikte veel verder dan de grenzen van dat land. Ze publiceerde teksten in verscheidene talen, die destijds in tal van landen de aandacht trokken van diegenen, voor wie het marxisme heel wat anders betekende dan het tot een dogma verklaren van een reeks uit het hoofd geleerde, maar slecht begrepen citaten en die de klassenstrijd van de arbeiders voor alles beschouwden als een zaak van de arbeiders zélf.

Wat de G.I.C. karakteriseerde was niet slechts dit, dat zij het bolsjewisme als een van de gevaarlijkste vijanden van de proletarische bevrijdingsstrijd beschouwde en als zodanig bestreed, doch ook, dat zij tegelijkertijd de wortels van het praktische- en theoretische optreden der bolsjewiki trachtte bloot te leggen. Alle Russische aanspraken op de leiding van de internationale arbeidersbeweging werden door de G.I.C. onverbiddelijk afgewezen. Maar daarin stond zij niet alleen. Waardoor zij zich echter kenmerkte was haar voortdurend pogen om enerzijds de bolsjewistische theorie en praktijk aan een marxistische analyse te onderwerpen, anderzijds de zelfstandige arbeidersstrijd, die juist in die tijd steeds sterker op de voorgrond trad, theoretisch te verstaan en haar wezenlijke tegenstelling tot het bolsjewisme aan ieder duidelijk te maken.

Omdat de zelfstandige arbeidersstrijd sindsdien voortdurend aan betekenis heeft gewonnen en het bolsjewisme uiteraard van die strijd de grote tegenstander is gebleven, hebben de geschriften van de vooroorlogse G.I.C. tot op heden toe een grote actualiteit behouden. Om die reden is het natuurlijk verheugend, dat de Duitse uitgeverij Rowohlt een aantal van die geschriften in een pocketboek verzameld, gepresenteerd heeft aan het Duitstalige publiek. Tegelijkertijd echter moet tegen deze uitgave, die verzorgd werd door Gottfried Mergner, ten scherpste worden geprotesteerd.

Er zijn voor een dergelijke protest twee redenen. In de eerste plaats heeft Gottfried Mergner de voor de bloemlezing uitgekozen stukken voorzien van een inleiding, die een aaneenschakeling vormt van misverstanden en onjuistheden. In de tweede plaats zijn er tegen de keuze zelf bedenkingen aan te voeren.

Om met het laatste te beginnen: het kan natuurlijk niet worden geloofd, dat de "Grondbeginselen der communistische productie en distributie", het eerste van de vijf in het Rowohlt-boekje opgenomen geschriften, tot de belangrijkste uitgaven van de G.I.C. behoort. Als zodanig zijn zij er natuurlijk zonder meer op hun plaats. Maar juist van die "Grondbeginselen" was in 1970 een nieuwe en goede Duitse uitgave verschenen. Dat betekent, dat de meer dan honderd bladzijden, die in de Rowohlt-uitgave door de "Grondbeginselen" in beslag worden genomen, veel beter gebruikt hadden kunnen worden om andere teksten van de G.I.C. af te drukken. In aanmerking waren bijvoorbeeld gekomen: de "Thesen over het bolsjewisme" en de "Bewegingswetten van het kapitalistisch bedrijfsleven". Over de betekenis van de "Grondbeginselen" had - met een verwijzing naar de nog steeds verkrijgbare uitgave van 1970 - in de inleiding kunnen worden gesproken. Op die wijze zou meer G.I.C.-materiaal ter beschikking van de lezer zijn gekomen dan thans geschied is.

Daar komt bij, dat de "Grondbeginselen" in de Rowohlt-uitgave niet volledig zijn afgedrukt. Gottfried Mergner deelt mee, dat hij door plaatsgebrek gedwongen is geweest één hoofdstuk te schrappen. In werkelijkheid zijn vijf hoofdstukken ver-

dwenen. Daar komt bij, dat in het Rowohlt-boek de oorspronkelijke Duitse uitgave van 1930 is opgenomen. Dat is eveneens het geval bij de Duitse heruitgave van '70 - die verscheen bij 't Rüdiger Blankertz verlag in Berlijn - maar dáár is die oorspronkelijke uitgave uitgebreid met latere aanvullingen. In één woord: Mergner heeft niet alleen honderd bladzijden van zijn bloemlezing opgeofferd om iets af te drukken, dat momenteel in ontelbare Duitse boekhandels verkrijgbaar is, hij heeft er ook voor gezorgd, dat zijn uitgave van de "Grondbeginselen" de slechtste is, die er in Duitsland is verschenen.

Erger dan dit alles echter is, dat Mergner in zijn "Inleiding" een beeld van de G.I.C. geschetst heeft, dat van de historische werkelijkheid wel zeer ver is verwijderd. Hij laat (op blz. 8), de geschiedenis van de G.I.C. geheel ten onrechte al beginnen in het jaar 1907 (!). Hij meent kennelijk dat toen al bij de linkervleugel van de SDAP zoiets als een begin van radencommunistische opvattingen te constateren valt. Dat komt, doordat hij van de tegenstellingen, die in het begin van deze eeuw tot een splitsing der hollandse sociaaldemocratie geleid hebben, een geheel verkeerde voorstelling heeft. Zijn interpretatie ervan veronderstelt bij de betrokkenen opvattingen, die zij er toen niet op na hielden en ook helemaal niet op nahouden konden. Wat later onder de naam van radencommunisme bekend werd is het produkt van veel latere gebeurtenissen en veel latere verschijnselen in de klassenstrijd. Gorter en Pannekoek, die in de jaren '20 tot theoretici van het radencommunisme werden, en die door Mergner in verband met de splitsing in de SDAP worden genoemd, waren, toen die zich voltrok, nog in alle opzichten sociaaldemocraten, zij het dan radicale sociaaldemocraten in tegenstelling tot de sociaaldemocraten van reformistische huize. En sociaaldemocraten zouden zij nog vele jaren blijven.

De reden van de splitsing was ook geenszins, zoals Mergner beweert, de kwestie van de zelfactiviteit der massa's. Die kwam pas veel later aan de orde. Evenmin ging het bij de splitsing van 1909 om de betekenis van de massa-staking (door Mergner met de verkeerde term van "algemene staking" aangeduid). Weliswaar was het probleem van de massa-staking, eerst door Henriëtte Roland Holst en vervolgens veel grondiger nog door Rosa Luxemburg, destijds al aan de orde gesteld, maar de discussie daarover ontstond toch eigenlijk pas omstreeks 1912. Dat blijkt ook uit de daaromtrent door Mergner gebrachte jaartallen. In de dagen waarvan Mergner spreekt werd de praktische betekenis van de massastaking nog maar nauwelijks begrepen.

Als Mergner gelijk zou hebben met zijn bewering, dat meningsverschillen over de massa-staking de oorzaak vormden van de partijsplitsing, dan zou het bepaald interessant zijn om te weten, waarom uitgerekend Roland Holst en Rosa Luxemburg, die als eersten systematische onderzoekingen aan de massa-staking wijdde, niet tot dezelfde stap kwamen als Gorter, Pannekoek en de overige leden van de hollandse linkervleugel die samen de SDP stichtten na het beruchte congres van Deventer. De logica van deze vraag ontgaat Mergner niet. Hij doet ook een poging om haar te beantwoorden. De afgescheiden linkervleugel in Holland, zo schrijft hij, "bracht het niet verder dan een kleine secte van intellectuelen. Dat was voor Rosa Luxemburg een afschrikwekkend voorbeeld". Als bewijs voor deze bewering citeert hij een brief van Rosa Luxemburg aan haar vriendin Henriëtte Roland Holst, een brief, die notabene een jaar vóór de splitsing van 1909 werd geschreven, op een tijdstip derhalve dat de SDP nog niet bestond en dus ook nog geen afschrikwekkend voorbeeld kon vormen en waarin bovendien Rosa Luxemburgs afwijzing van een eventuele splitsing met heel andere argumenten werd verdedigd.

Mergner ziet - vandaar dat hij alles zo hopeloos door elkaar gooit - praktisch alle historische gebeurtenissen in een verkeerd perspectief. Een van de

oorzaken - maar naar onze mening de belangrijkste - daarvan is, dat hij geheel buiten beschouwing laat, dat de theoretische opvattingen op ieder tijdstip bepaald worden door de praktische strijd. Voor hem schijnt de ontwikkeling van de arbeidersbeweging uitsluitend als de ontwikkeling van haar theorieën, uitsluitend als ideeëngeschiedenis te bestaan. Vandaar, dat hij tot de bewering komt (blz. 8/9), dat Pannekoek en Gorter bij hun kritiek op Kautsky en op Lenin het theoretische fundament zouden hebben gelegd voor het werk van de G.I.C.

Mergner heeft er niets van gemerkt dat de radenbeweging een volstrekt praktisch fundament heeft en wel: de massabewegingen in de Duitse revolutie. Het is hem ontgaan, dat niet de theorie van Pannekoek of van Gorter het radencommunisme of de radenpraktijk heeft doen ontstaan, maar dat omgekeerd de radenpraktijk aan de wieg van deze theorie heeft gestaan. Hij heeft niet gemerkt, dat Gorter, toen hij zijn "Open brief aan kameraad Lenin" schreef, niet meer deed dan kritiek leveren op de praktijk en de taktiek van het leninisme in West-Europa zonder volledig te beseffen waar die taktiek uit voortspoot, ook al was hij, wat dat betreft op het juiste spoor. De werkelijke kritiek op het leninisme als zodanig, vormt niet "het theoretische fundament voor de arbeid van de G.I.C.", integendeel, die kritiek vormt van het werk der G.I.C. de theoretische bekroning.

Typend voor het feit, dat Gottfried Mergner niets daarvan begrepen heeft, is zijn aan het adres van de G.I.C. gericht verwijt (blz. 204, noot 74), dat haar geschriften voortdurend mank gaan aan een gebrek aan logica. "Inplaats van", zo schrijft hij, "het door de IIIe Internationale doorgedrukte en door de nationale C.P.'s dogmatisch overgenomen "leninisme" te bestrijden, dat het nationale belang van Rusland gelijkstelt aan de internationale belangen van de arbeidersbeweging, beperkte zij (de G.I.C.) het probleem tot de zogenaamde 'fouten' van Lenin, ofschoon toch ook naar haar mening Lenin in Rusland de revolutie moest maken, die daar historisch mogelijk was, dat wil zeggen: de burgerlijke revolutie onder leiding van de socialistische partij."

In werkelijkheid is de G.I.C. in een onafgebroken geestelijke worsteling vóór boven Gorters aanvankelijke kritiek van 1921 uitgekomen. Hij keerde zich inderdaad tegen wat hij nog als "fouten" van Lenin beschouwde en hij deed een poging Lenin van de dwalingen zijns weegs terug te brengen. Maar dat alles was slechts een tussenstation op de weg van de theoretische ontwikkeling. In de loop van dat ontwikkelingsproces kregen de oorspronkelijk als "dwalingen" opgevatte feiten, doordat zich hun kwantiteit voortdurend vermeerderde, een heel andere, dat wil zeggen 'n kwalitatieve oftewel principiële betekenis. Wie daar, zoals Mergner, niets van ziet, moet diens gevolg evenmin iets zien van 't verschil tussen datgene waartoe de onderzoekingen van de G.I.C. aanvankelijk leidden en hun uiteindelijk resultaat. Mergner heeft niet gemerkt, dat de G.I.C., naarmate haar niet slechts het burgerlijk karakter van de Russische revolutie, maar óók het burgerlijk karakter van het bolsjewisme duidelijk werd, niet meer van bolsjewistische "fouten" heeft gesproken en evenmin - zoals Mergner desondanks beweerd - de bolsjewiki verweten heeft, dat zij (blz. 9) "de scheppende kracht van het proletariaat vervangen wilden door de autoritaire kader-organisatie". De autoritaire kader-organisatie hebben de bolsjewiki inderdaad in Rusland opgebouwd. Maar dat gebeurde, omdat zij geen koers hielden op de proletarische revolutie, doch op de burgerlijke revolutie, op de - om het met de woorden van Lenin zélf te zeggen - burgerlijke revolutie met een heel apart karakter. Daar ter wereld waar dit soort burgerlijke revolutie aan de orde was, voerde de - blanquistische - kader-organisatie tot een succes, dat overigens met socialisme niets te maken had; in alle landen waar het om een ánder soort omwenteling, om de proletarische revolutie ging, leidde de poging haar door te voeren met behulp van de voor dat doel totaal ongeschikte ka-

der-organisatie, tot niets anders dan een verpletterende nederlaag, teleurstellingen en direct bedrog. Dat is niet in strijd met de logica der sociale ontwikkeling, integendeel, dat stemt met de logica der sociale ontwikkeling juist volkomen overeen.

De onnauwkeurige, respectievelijk geheel verkeerde weergave van standpunten, die wij hierboven bij Mergner geconstateerd hebben, herhaalt zich op zeer veel plaatsen van zijn inleiding, die bovendien nog wemelt van tal van kleinere onjuistheden. In één woord: de bij Rowohlt verschenen herdruk van een aantal geschriften der G.I.C. wordt ontsierd door een gebrekkige introductie. Dat verwijt aan het adres van Mergner heeft niets te maken met de omstandigheid, dat hij er naar gestreefd heeft 't werk van de G.I.C. kritisch te bezien. Een werkelijk kritische instelling zou zijn inleiding des te waardevoller hebben gemaakt, vooropgesteld, dat een dergelijke kritische instelling gepaard zou zijn gegaan met een juist begrip. Aan het laatste echter heeft het Mergner nu net precies ontbroken. Er is te meer reden om dat nadrukkelijk vast te stellen, omdat hij in zijn inleiding meedeelt, dat hij o.a. van een onzer kameraden bepaalde informaties heeft ontvangen. De mededeling is juist. Het betreft hier informaties van feitelijke aard, zoals bepaalde jaartallen, namen of verschijningsdata van brochures. De wijze waarop Mergner van deze informaties spreekt, zou de indruk kunnen wekken alsof degene die ze verstrekt heeft met de in Mergners inleiding uitgesproken meningen akkoord ging. Dat nu is bepaald niet het geval. Integendeel: zowel in persoonlijke gesprekken als in de met hem gevoerde correspondentie met Mergner heeft de bewuste Hollandse kameraad zich zeer nadrukkelijk van Mergners opvattingen gedistancieerd. Het is ons bekend, dat een andere Hollander bij wie Mergner zijn licht heeft opgestoken precies hetzelfde gedaan heeft.

Tenslotte: Mergners bewering, dat de geschriften van de G.I.C. er de nadruk op leggen, dat communisme niets anders betekent, dan het beheer van de produktie door de eigenlijke producenten, dat wil zeggen door de arbeiders, is vanzelfsprekend volkomen juist. Maar die ene korenaar tussen zijn kaf vermag zijn inleidend betoog natuurlijk niet te redden.

=====

K N O K P L O E G E N B I J C I T R O Ë N I N V O R S T (B E L G I Ë)

DE WILDE STAKING, die er enige tijd geleden geweest is bij het Belgische bedrijf van de Parijse automobiefabriek Citroën - wij hebben destijds aan de staking aandacht besteed in "Daad en Gedachte" - heeft voor de directie (vermoedelijk de Franse en de Belgische directie samen) aanleiding gevormd tot 't treffen van bepaalde maatregelen. Zij liet uit Frankrijk een aantal potige jongens overkomen. In de Brusselse voorstad Vorst, waar het Belgische Citroënbedrijf gevestigd is, vatten deze post bij de fabrieksingangen om de Belgische politie te assisteren bij 't controleren van alle arbeiders. Met die controle wilde de bedrijfsleiding beletten, dat ontslagen stakers of de directie onwelgevallige elementen de fabriek weer binnen zouden komen. Om de controle te vergemakkelijken werden alle arbeiders voorzien van een speciale identiteitskaart van het bedrijf, die iedere morgen bij het prikken aan de portiers moest worden getoond.

Die identiteitskaart werd na enkele weken weer afgeschaft. De potige knapen uit Frankrijk waren na enkele dagen al weer verdwenen. Maar de taak die ze ver-

vulden werd door anderen overgenomen. Er kwam een soort van fabriekspolitie, die voor het grootste deel gevormd werd uit eveneens flink uit de kluiten gewassen ploegbazen, voor het meerendeel Vlamingen, afkomstig uit verafgelegen plattelandsgemeenten en allemaal verkerend in dusdanige economische omstandigheden, dat ze gemakkelijk door de directie te intimideren waren. Waar ze zich voorts door mochten kenmerken, in elk geval niet door een geweten. Ze werden uitgerust met boksbeugels en ploertendoders en zagen er geen enkel been in tegen de Citroën-arbeiders de grofste geweldmethoden toe te passen. Behalve die knokploegen bouwde de directie te Vorst ook nog een verklikkersapparaat op. Dat alles natuurlijk om de arbeiders voortaan iedere lust tot staken te ontnemen.

Het bestaan van de knokploegen is onlangs vermeld in een ingezonden stuk, dat een Belgische lezer van "De Groene" naar de redactie van dat weekblad had gestuurd. In die brief wordt terecht opgemerkt, dat het de vraag is of dergelijke knokploegen een nieuwe staking bij Citroën Vorst onmogelijk zullen maken. De oorzaak van de ontevredenheid van de arbeiders, aldus de briefschrijver, te weten het wel bijzonder hoge werktempo, is nog steeds niet weggenomen. Integendeel, dat tempo is zelfs nog opgedreven.

De briefschrijver constateert ook, dat aan het verzet van de Belgische Citroën-arbeiders de kop kon worden ingedrukt, als gevolg van de houding van de twee grote Belgische vakcentralen. Hij verwijt die centrales om die reden "laksheid" en geeft daarmee blijk, van de vakbeweging dingen te verwachten, die men niet van haar verwachten mag. Het is niet zo, dat de Belgische vakbeweging uit "laksheid" de arbeiders in Vorst heeft laten barsten. Krachtens haar positie en haar functie in de kapitalistische maatschappij stond de vakbeweging van nature tegenover de strijdende arbeiders. Als de briefschrijver in "De Groene" van mening is, dat de Belgische vakbeweging ten tijde van de staking bij Citroën te Vorst verzuimd heeft haar taak naar behoren te vervullen, dan ziet hij het naar onze mening verkeerd. De taak van de vakbeweging in deze samenleving bestaat daarin, de arbeiders binnen het kapitalistische gareel te houden. Dat sluit een optreden zoals hij van haar verlangt volkomen uit.

Voor zover onze gegevens strekken is ook het verwijt van de briefschrijver, dat de Belgische Citroën-arbeiders onvoldoende solidair geweest zijn met de in deze fabriek in groot aantal tewerkgestelde gastarbeiders, onrechtvaardig. Voor ons ligt het door het "Actiecomité Citroën" regelmatig uitgegeven blaadje "La Base" ("De Basis"). Het verschijnt telkens in verschillende talen. Behalve pagina's in het Frans, bevat het ook pagina's waarop dezelfde bijdragen prijken in het Spaans, Portugees, Servo-Kroatisch, Arabisch en Grieks, allemaal met het oog op de gastarbeiders met wie de personeelsleden die "La Base" uitgeven zich normaal als collega's verbonden voelen en die zij zeker niet als "onderkruipers" beschouwen, gelijk de schrijver van het ingezonden stuk in "De Groene" beweert.

Het krantje "La Base" wordt uitgegeven in Parijs en verschijnt daar om de veertien dagen. Maar wij kennen enkele van de kameraden, die voor verschijning en inhoud zorg dragen persoonlijk en wij weten van hen, dat zij ook nauwe contacten onderhouden met hun collega's in Vorst. Aan de staking aldaar heeft "La Base" trouwens uitvoerig aandacht besteed aan de hand van interne informatie, die door Belgische Citroën-arbeiders werden verstrekt. Uit die gegevens - van Belgische zijde afkomstig dus - blijkt precies het tegendeel van wat in het ingezonden stuk in "De Groene" wordt beweerd. De solidariteit tussen Belgische arbeiders en gastarbeiders was in Vorst juist bijzonder groot. Het was het protest van het gehele personeel tegen het ontslag van een Italiaanse arbeider dat de directe aanleiding tot de staking vormde.

Bladert men diverse nummers van het onaanzienlijke blaadje "La Base" door,

dan blijkt nog wat anders ook. Dit namelijk, dat de Citroën-arbeiders de opvatting over de vakbeweging, die uit het ingezonden stuk in "De Groene" naar voren komt, in het geheel niet delen. Diverse malen is in "La Base" sprake van een principiële kritiek op de vakbeweging als agente van het kapitaal. Het is ons bekend, dat dit een zienswijze is die volstrekt niet alleen door de Franse Citroën-arbeiders wordt gehuldigd. Trouwens: daarvoor zijn de contacten tussen de Belgische en de Franse Citroën-arbeiders ook veel te nauw. "La Base" zelf spreekt over die nauwe contacten over en weer tussen actie-comité's in Franse- en niet-Franse Citroënfabrieken. De door Citroën gebezigde politiemethoden, aan de direct betrokkenen natuurlijk nog veel beter bekend dan aan de schrijver van het bewuste ingezonden stuk, blijken zich overigens, volgens "La Base" geenszins tot de Citroënvesting in Vorst te beperken.

=====

Z I E N S W I J Z E V A N

" D E B A S I S "

IN HET bovenstaande artikeltje inzake de knokploegen bij Citroën in het Belgische Vorst hebben wij opgemerkt, dat men 't door een groep Citroën-arbeiders uitgegeven blaadje "La Base" maar hoeft door te bladeren om te zien dat het karakter van de vakbeweging door de Citroën-arbeiders heel anders wordt beoordeeld dan door de schrijver van het ingezonden stukje in "De Groene" over deze kwestie. We willen onze desbetreffende bewering met enkele voorbeelden bewijzen. Daar toe dient het volgende citaat uit "La Base", ontleend aan een stukje waarin de uitgevers hun zienswijze uiteenzetten.

... "La Base" is 't orgaan van het actiecomité van Citroën, dat in mei

1968 gevormd werd, nog voor het uitbreken van de stakingsbeweging. Het actiecomité, dat bestaat uit arbeiders van 't bedrijf, staat los van iedere vakcentrale, los van iedere partij en los van iedere groep. De opvattingen van het actiecomité zijn zeer eenvoudig weer te geven. Zij komen op het volgende neer:

- de uitbuiting van de arbeiders, met inbegrip van de buitenlandse arbeiders, neemt voortdurend toe;
- de vakbeweging is niet in staat in die toestand verandering te brengen;
- verandering is slechts mogelijk door het optreden van de arbeiders zélf;
- om tot handelen over te gaan hebben de arbeiders geen leiders en geen partij nodig;
- zij die in de strijd 't verst willen gaan dat zijn zij die niets te verliezen hebben..."

=====

NOG STEEDS VERKRIJGBAAR is de brochure "Van Beria tot Zjoekof" (De sociaal-economische achtergrond van de ontstalinisering in Rusland); franco per post f 1,50. Tevens is momenteel weer verkrijgbaar de brochure "Was de sociaal-democratie ooit socialistisch?" (Een beschouwing over haar wezen). Ook deze brochure over het partijwezen in het algemeen en de sociaal-democratie in het bijzonder kost franco per post f 1,50. Bestellingen te richten aan redactie en administratie van "Daad en Gedachte". Adres te vinden op pagina 1 in de kop.

=====

W O N N E N D E F O R D - A R B E I D E R S I N
H A L E W O O D W E L E E N S L A G ?

DE BETEKENIS van een zelfstandig arbeiders-optreden van onder op, waarbij zij niet aan de leiband van partij of vakbeweging lopen, kan moeilijk overschat worden. Dat wil natuurlijk geenszins zeggen, dat ieder zelfstandig optreden persé altijd met succes bekroond behoeft te worden. Soms - herhaaldelijk zelfs - lijden de arbeiders nederlagen, nederlagen die hun een rijke ervaring opleveren, waarvan, maar ook dat niet lang altijd, een nuttig gebruik gemaakt wordt, wanneer het opnieuw tot zelfstandige strijd komt. Meestal zijn zulke nederlagen zo duidelijk, dat niemand over de uitkomst van de strijd in het onzekere verkeert. Een enkele keer echter is het geheel anders. Een voorbeeld daarvan is de wilde staking van een week, waarvan begin juni j.l. sprake was bij de spuitafdeling van de Britse Fordfabrieken.

Aanleiding tot de staking was het ontslag van een shop-steward, genaamd John Dillon. Ford-directeur Ramsey verklaarde, dat Dillon nooit meer ook maar één voet binnen de Ford-fabrieken zou zetten. Eén week later moest hij, als gevolg van een met veel élan gevoerde actie, zijn woorden terugnemen. Dillon werd teruggenomen dank zij het feit, dat de arbeiders spontaan en in massa voor hem in de bres sprongen.

Op 21 juni j.l. verspreidde een actie-comité van Ford-arbeiders in Halewood een stencil in de fabriek. Daarin werd het feit dát John Dillon aan het werk kon blijven een overwinning van de arbeiders genoemd. Een "geweldige" overwinning zelfs. Tegelijkertijd werden de collega's ervoor gewaarschuwd, dat Ford, ditmaal tot de terugtocht gedwongen, nog wel meer pijlen op zijn boog zou hebben. "Wij hebben", zo luidde de kop boven het stencil, "een slag gewonnen, niet de oorlog" (tegen Ford).

Wonen de arbeiders in Halewood inderdaad een slag? Voor het actie-comité, voor het grootste deel bestaande uit shop-stewards 1) was daarover geen twijfel mogelijk. "Jullie moeten niet vergeten", zo zeiden ze in hun aan hun mede-arbeiders gericht stenciltje, "dat Dillon alleen maar is teruggenomen dank zij jullie directe en krachtige actie te zijnen gunste. Hij is bepaald niet teruggenomen omdat ook Ford erkend heeft dat zijn ontslag onrechtvaardig was. De onrechtvaardigheid van zijn ontslag of van dat van wie dan ook kan Ford geen bliksem schelen. Het ging bij het conflict tussen de Ford-directie en de arbeiders van Halewood slechts zijdelings om het baantje voor John Dillon. Op de achtergrond van alles stond de eenheid van de arbeiders, de strijdorganisatie, die zij zich spontaan van onder op geschapen hadden en de kracht die zij ontwikkelden bij hun actie voor hoger loon en betere arbeidsvoorwaarden. Van die kracht hadden zij doen blijken tijdens de wilde staking van tien weken, die aan de affaire Dillon vooraf ging. Het ontslag van John Dillon werd gegeven, juist vanwege de rol, die hij bij die en andere voorafgaande strijd gespeeld had. Maar de Ford-directie onderschatte de kracht, die de arbeiders bij spontane actie van onder op ontplooiën kunnen. De Ford-directeuren Ramsey en McCrone verloren daarom de eerste ronde. Zij wilden, na de staking van tien weken, met het ontslag van John Dillon de kracht van de arbeiders breken, maar zij slaagden daarin niet. Hun doel hebben zij natuurlijk allerminst opgegeven. Het is nog steeds precies hetzelfde als het was voor de actie ten gunste van Dillon startte. Hun doel is: de kracht van de Halewood-arbeiders ondermijnen, omdat Halewood, met zijn harde actie tegen het directiebeleid, de grootste doorn in het vlees van Ford vormt. Daarom - aldus de slotconclusie

van het pamflet - moeten wij ons op de volgende ronde voorbereiden."

Er is in het pamflet van het actie-comité, ook in die passages, die wij hier korthedshalve niet geciteerd hebben, menig ding, dat iedere arbeider van harte zal kunnen onderschrijven. Over de bedoelingen van de Ford-directie maakt het comité zich niet de minste illusies. Het voorspelt, dat Ford een wig zal pogen te drijven tussen de arbeiders en de shop-stewards, dat Ford er op uit zal zijn om onder de arbeiders een paniek te zaaien, die Ford in staat zal stellen, datgene te doen wat de directie al sinds lang voor ogen zweeft. Waar Ford van droomt, zo schrijft het comité, dat is een groot conflict, dat met een daverende nederlaag van de arbeiders zal eindigen; waar Ford van droomt, dat is een tweede drama als dat van Pilkington. Dat kan vermeden worden - of anders eindigen - als de arbeiders hun eenheid weten te bewaren.

Een van onze Britse vrienden, zelf ex-Ford-arbeider en gewezen shop-steward maar de laan uitgestuurd destijds om soortgelijke redenen als John Dillon in juni j.l., is van mening, dat de samenstellers van het na John Dillon's terugkeer in het bedrijf verspreide pamflet, de situatie wel iets té rooskleurig beoordelen. Hij twijfelt er sterk aan of het wel juist is, dat de arbeiders van Halewood daarmee een slag gewonnen hebben. Er mag niet worden vergeten, zegt hij, dat John Dillon niet ontslagen werd omdat Ford van mening was, dat hij niet voor zijn werk zou deugen. Hij werd om een heel andere reden ontslagen. Deze namelijk, dat hij volledig achter en naast zijn mede-arbeiders stond. Hij werd ontslagen met andere woorden omdat hij een goede shop-steward was. En hij is niet in zijn oude positie hersteld en hij is evenmin shop-steward gebleven. Die beide feiten werpen op de zaak een totaal ander licht en die beide feiten dreigen, temidden van 't algemene jubel volledig over het hoofd te worden gezien. Wat als een overwinning van de arbeiders gevierd wordt na een week van wilde actie, is slechts een schijnoverwinning. In werkelijkheid zijn de arbeiders bij de oplossing van de affaire-Dillon door de Ford-directie schaakmat gezet. Als er Ford-arbeiders zijn, die werkelijk geloven, dat hun directie met het terugnemen van John Dillon ook akkoord is gegaan met datgene, waarvoor John Dillon en zijn medearbeiders te Halewood vochten, namelijk "werkplaats"- en "fabrieksgewijze organisatie van de arbeiders", dan moeten die Ford-arbeiders zich toch echt eens laten nakijken. Ford is vaster dan ooit besloten om iedere poging tot nieuwe organisatie-vormen - de inzet van alle voorafgaande strijd bij Ford - de kop in te drukken. Wie zegt: John Dillon is toch maar teruggenomen; leve de kracht van de arbeiders, geeft een onjuiste voorstelling van zaken. Het zou beter zijn om te beweren, dat John Dillon op een zijspoor is gerangeerd.

Het geval Dillon staat niet op zichzelf. In januari 1957 werd Johnnie McLoughlin ontslagen bij de Ford-fabriek te Dagenham om precies dezelfde reden als John Dillon ontslagen werd. Hij riep de arbeiders bij elkaar toen er diepe ontevredenheid over het arbeidstempo heerste. Ook terwille van McLoughlin gingen de arbeiders in staking. Die staking werd opgeheven, toen de vakbeweging bepaalde beloften deed. De vakbeweging onderzocht de zaak en... vond toen dat McLoughlin terecht ontslagen was. In oktober 1962 gebeurde er precies hetzelfde met Bill Francis. De arbeiders trokken in massa de fabriek uit. Weer bemiddelde de vakbeweging en weer stelde zij een onderzoek in. Weer gaf zij de directie gelijk. Gevolg van dat alles: niet slechts Bill Francis, maar ook zeventien anderen kwamen op straat te staan. Bij de werkhervatting werd de snelheid van de lopende band meteen maar eventjes met 33% vergroot.

Dat de directie nu Dillon heeft teruggenomen (wat, zoals gezegd, minder voorstelt dan het lijkt) komt, omdat ook de Ford-directie wel weet, dat het spelletje van het vakbondsonderzoek nu niet meer kan worden gespeeld. Er is geen

Ford-arbeider, die nu nog een wilde staking afbreekt op de belofte van de een of andere bond. Daarom moesten nu de arbeiders op een andere manier worden mat gezet. Met de terugkeer van John Dillon, maar dan op zo'n wijze, dat hij voor Ford niet langer gevaarlijk was. Wie het anders ziet, aldus onze Britse vriend, geeft zich aan gevaarlijke illusies over. Dat kan, juist bij de zelfstandige strijd en bij de wilde acties, die ongetwijfeld bij Ford voor de deur staan, hoogst gevaarlijk zijn.

-
- 1) Er is een groot verschil tussen de shop-stewards in Engeland en de z.g. vertrouwensmannen in vele andere landen van Europa. De z.g. vertrouwensmannen zijn vertrouwensmannen van de vakbeweging. De shop-stewards daarentegen zijn de vertrouwensmannen van de arbeiders. Het enorme verschil zal de lezer duidelijk zijn.

=====

D E K A T E N D E H E T E B R I J

EEN AANTAL WEKEN geleden publiceerde de "Nieuwe Rotterdamse Courant/Handelsblad" een korte beschouwing over het in het moderne kapitalisme zo bijzonder actuele vraagstuk van de zogenaamde medezeggenschap 1). In het bewuste artikelje werd geconstateerd dat voor het meespreken door de arbeiders over bedrijfsproblemen weinig geestdrift valt waar te nemen, noch bij de ondernemers, noch bij de arbeiders zelf. Het gesignaleerde, overigens al lang bekende, feit is naar onze mening onbetwistbaar en als bewijs daarvoor moge gelden, dat het praktisch ook door geen mens wordt aangevochten. Waar het ter sprake komt, is de reactie in het algemeen er niet een van protest, maar van verbazing. Verbazing dan, niet over het vanzelfsprekend geachte verzet van werkgevers en bedrijfsdirecties, maar over de als "onbegrijpelijk" gekarakteriseerde onverschilligheid der werknemers.

Deze wijdverbreide reactie, eender zowel bij "links" als bij "rechts", houden wij voor precies verkeerd. Waarover men zich verbazen moet, dat is niet het gebrek aan belangstelling bij de arbeiders, doch de tegenkanting van de grote meerderheid van het ondernemerdom. Voor deze, onze opvatting, die precies de omgekeerde is van die welke hieromtrent bijna overal wordt aangetroffen, bevat uitgerekend het stukje in de N.R.C. diverse aanknopingspunten.

Verdere democratisering van de onderneming, schrijft de N.R.C., wordt niet verlangd door werkgevers of werknemers. Het is een wens, die de politici in hun vaandels hebben geschreven en zelfs de liberalen durven er niet hardop nee tegen te zeggen. De N.R.C. heeft met die bewering het grootst mogelijke gelijk, menen wij en wij vinden, dat dit blad eveneens de spijker op de kop slaat, als het beweert, dat die werkgevers, die zich tegen een grotere medezeggenschap verzetten, "een achterhoedegevecht leveren." Maar wij zijn het oneens met de N.R.C., dat de politici de werkgevers en de werknemers vóór zijn.

Wie beweert, dat de politici op dit punt véerder zijn dan de ondernemers, vergeet, dat de laatsten niet allemaal tegen een "verdere democratisering van de onderneming" zijn gekant. Een deel is er - uit welbegrepen eigenbelang - wel degelijk vóór. De N.R.C. verwijst zelf naar een onderzoek, dat de Stichting Stuurgroep Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek onder bijna zeshonderd bedrijfsdirecteuren heeft

doen instellen. Een derde deel daarvan bleek tegen grotere medezeggenschap géén bezwaren te hebben.

Bij de ondernemers moet dus duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen "progressieven" en "conservatieven" en dat verschil is allesbehalve nieuw. Een eeuw en langer nog geleden waren er zowel hier als in Engeland vele kapitalisten die zich toen krachtig verzetten tegen loonsverhogingen en arbeidstijdverkortingen. Andere kapitalisten daarentegen - zoals Van Marken hier en Robert Owen aan de overkant van de Noordzee - beseften dat daarmee juist 't belang van de onderneming werd gediend en dat zij zouden leiden tot grotere productiviteit. Het huidige verschil tussen ondernemers die tot grotere medezeggenschap bereid zijn en ondernemers, die daar niet toe bereid zijn, is in wezen een verschil van soortgelijke orde. Een uitgebreide reportage over de werksituatie in 't moderne bedrijfsleven, nauwelijks een week later in dezelfde N.R.C. verschenen, laat hieromtrent geen enkele twijfel voortbestaan. Men leert er uit dat bij héél grote ondernemingen, zoals het Philipsconcern in Eindhoven of de chemische industrie in Groot-Brittannië, de neiging bestaat hoe langer hoe meer beslissingen bij de arbeiders te leggen en dat dergelijke experimenten wijzen in de richting van 'n grotere productiviteit. In dezelfde reprotage wordt niet slechts naar dergelijke praktijken verwezen, maar ook naar studies, die er mee verband houden. De groep der politici nu, is als "politieke intelligentsia" van dergelijke experimenten en studies op de hoogte; zij gaat er, hetzij bewust, hetzij onbewust van uit bij het opstellen van haar politieke idealen. Zelfs dan wanneer zij in bijna roerende onschuld meent tot heil van de werkende mens ten strijde te trekken, gaat zij in werkelijkheid slechts te veld als ridder van het kapitalistische productiviteitsbeginsel. Niet het ondernemerdom is zij vooruit, doch slechts de categorie der achterlijkste ondernemers, van wie de heer Van Boven van het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond de officiële representant is. Van dat deel der ondernemers echter, dat de vinger aan de pols van de tijd houdt is zij juist de spreekbuis. Wat in de sfeer van de politieke bovenbouw de gestalte aanneemt van haar "ideaal", is de directe weerspiegeling van datgene, wat zich met onweerstaanbare kracht aandient in de materiële onderbouw van de productie.

Dat de politieke intelligentsia bij haar ijveren voor meer "democratie" in de onderneming de arbeiders vooruit zou zijn, zoals de N.R.C. naar wij gezien hebben eveneens beweert, is natuurlijk een politieke illusie. Zo zou het kunnen zijn, indien het "meespreken over bedrijfsproblemen" een arbeidersbelang ware, iets waarvoor het door sommige politieke illusionisten inderdaad wordt aangezien. Aan dergelijke illusies zijn de arbeiders zélf allerminst ten prooi, welke illusies zij er overigens ook op na mogen houden. De arbeider, zo constateert de N.R.C. terecht, vraagt zich af: "Wat koop ik er eigenlijk voor?" En zijn nuchter antwoord luidt: "Weinig of niets!" Het is een dwaling, dat die instelling zich wijzigen zou, wanneer de grotere medezeggenschap eenmaal gerealiseerd zou zijn. Zomin als de klassenstrijd van de arbeiders verdwenen is met de komst van de z.g. welvaartsstaat, zomin zal de klassenstrijd verdwijnen met de komst van de medezeggenschap. "De welvaartsstaat", zegt prof. dr. P.J.A. ter Hoeven, "kan de fundamentele onvrede van de arbeider niet opheffen". De medezeggenschap kan dat al evenmin.

De N.R.C. ziet dat niet, maar 't blad vraagt zich wel af of een medezeggenschap waar de arbeiders niet van harte achter staan, niet meer schijn dan werkelijkheid is. De vraag is zinvol. Het antwoord luidt dat de medezeggenschap inderdaad een schijn is en ook dán een schijn zou zijn indien de arbeiders er naievelijk wél in zouden geloven. In elk geval, zegt de N.R.C. heeft zo'n medezeggenschap dan weinig te maken met echte democratie. We zouden geneigd zijn om bravo te roepen, ware het niet, dat de N.R.C. juist op dit punt gekomen als de kat om de he-

te brij begint heen te draaien. Inplaats van ronduit te verklaren, dat de échte democratie pas dan bestaat, wanneer de arbeiders werkelijk zeggenschap hebben inplaats van een zogenaamde mede-zeggenschap - een verklaring, die van de N.R.C. natuurlijk niet verwacht kan worden - koerst het blad van hier af regelrecht de mist in. Het schrijft: "De beginselen van de democratie zijn nooit volledig over te planten van de staat,waarover in theorie de kiezers kunnen beschikken, op ondernemingen waarvan de werknemers niet tevens eigenaar zijn. Overigens toont de praktijk in Oost-Europa aan dat die beginselen ook niet werken in ondernemingen die in theorie wél in handen van de werknemers zijn." Het liberale blad schijnt niet te beseffen, dat een democratie, die alleen in theorie bestaat, geen echte democratie is en dat ondernemingen, die in theorie aan de arbeiders behoren, in werkelijkheid juist niet aan hen behoren. Waarom 't gaat, dat is niet om de theorie - hetzij de liberale, hetzij de bolsjewistische - maar om de realiteit. In de echte-, dat wil zeggen de arbeidersdemocratie, daar hebben de arbeiders de beschikkingsmacht over de productiemiddelen. Daar hebben zij zeggenschap. Daar hebben praatjes over medezeggenschap geen enkele zin of betekenis meer.

1) N.R.C.-Handelsblad van 3 juli 1971.

D U I D E L I J K V E R B A N D

DE DOETINCHEMSE ondernemer H.J. Hoegen Dijkhof heeft een aantal maanden geleden in een besloten vergadering van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen - waaruit "Vrij Nederland" van 24 juli j.l. enkele bijzonderheden heeft verklapt - onder andere blijk gegeven een fel tegenstander te zijn van de praktijk, dat ondernemers 'n bijdrage aan de vakbonden zouden verstrekken. Een dergelijke bijdrage beschouwt de heer Hoegen Dijkhof blijkbaar niet als een ondernemersbelang. Naar onze mening, die de lezer van "Daad en Gedachte" genoegzaam bekend kan zijn, vergist hij zich daarin grondig en dat blijkt zelfs uit de argumenten, waarmee de heer Hoegen Dijkhof de ondernemersbijdrage aan de vakbeweging te lijf gaat.

"In mijn onderneming", zo zou volgens V.N. de Doetinchemse ondernemer hebben gezegd, "is slechts twintig procent van de arbeiders bij een vakbond georganiseerd. Dit zijn niet de besten, maar de minst intelligenten."

De mededeling van de heer Hoegen Dijkhof verbaast ons niet. Er blijkt 'n duidelijk verband te bestaan tussen de intelligentie van de arbeider en zijn kritiek op de vakbeweging. Hoe intelligenter de arbeider, hoe minder hij met de vakbeweging op heeft, hoe dommer, des te gemakkelijker laat hij zich door de vakbewegingsbureaucratie in de boot nemen, des te gemakkelijker laat hij zich door de vakbondsmythe verblinden.

Wat ons verrast heeft is niet dit ervaringsfeit, maar de conclusie, die de heer Hoegen Dijkhof er uit heeft getrokken. Hij redeneert blijkbaar: als tachtig procent van mijn arbeiders in het geheel niets voor de vakbonden voelt, wat zal ik dan nog een vakbondsbijdrage betalen?

De redenering van het Verbond van Nederlandse ondernemingen is 'n andere. Die werkgeversorganisatie zegt kennelijk: hoe meer arbeiders door de vakbond dom gehouden worden des te beter voor ons. Hoe meer leden de vakbeweging heeft, des te krachtiger zij is, des te beter voor het kapitaal. De leiding van 't Verbond van Nederland-

se Ondernemingen is intelligent genoeg om 't belang van een sterke vakbeweging voor 't ondernemersdom te be-
seffen. Die intelligentie bezit de heer Hoegen Dijkhof niet. Hij neemt de

feiten wel juist waar, maar als het op redeneren aankomt slaat hij geheel en al de plank mis. Zijn waarneming echter is interessant genoeg om er melding van te maken.

=====

I N É É N O O G O P S L A G :

H E T Z O G E N A A M D E M A R X I S M E - L E N I N I S M E

"Wij hebben bij de stichting van de (eerste, in 1864 opgerichte) Internationale uitdrukkelijk de strijkkreet aangeheven: de bevrijding van de arbeidersklasse moet het werk van de arbeidersklasse zelf zijn. Wij kunnen derhalve niet samenwerken met lieden, die openlijk uitspreken, dat de arbeiders te onontwikkeld zijn om zichzelf te bevrijden en dus van boven af bevrijd moeten worden..."

KARL MARX EN FRIEDRICH ENGELS
in een rondschrijven aan August
Bebel, Wilhelm Liebknecht, W.
Bracke e.a. 17/18 september
1879.

"De geschiedenis van alle landen laat zien, dat de arbeidersklasse op eigen kracht alleen maar een vakbewegingsbewustzijn kan ontwikkelen... geen enkele revolutionaire beweging kan het op de duur stellen zonder 'n weerstandskrachtige, de continuïteit verzekerende leidersorganisatie... het gaat er om zich van de massabeweging te 'bedienen' met behulp van mensen die zich volledig en in het bijzonder aan socialistische bezigheden wijden..."

LENIN in "Wat te doen?" 1902.

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN.

(2e kwartaal 1971)

C.J.B. te A. f. 21.-; C.J.B. jr. te A. f. 10.-; C.v.d.B. te A. f. 5.-; S.D.C. te N. f. 8,40; A.C. te D.H. f. 18.-; C.H. te A. f. 5.-; B.L. te E. f. 5.-; Th. M. te B. f. 51,50; R.v.d.M. te B. f. 15.-; K.N. te B. f. 10.-; G.A. de P. te B. f. 30.-; H.J.B.S. te N. f. 7,50; E.S. te N. f. 25.-; I.A.S. te R. f. 20.-; F.L.V. te L. f. 5.-; J.H.V. te A. f. 6.-; R.W. te A. f. 31,50; Div. f. 5,75. Totaal f. 279,65.

=====